

Azalmasın poetik naxışları

(Əlizadə Əsədovun yaradıcılığına bir baxış)

Əlizadəyə.

Lerik dağlarında saldıgın izi,
Demə ki, bəmbəyaz qar alıb, ata.
Mənə həsrət qoydun ata əvəzi,
İndi həsrətin də qocalıb, ata.

Bəndin sonuncu beytində ifadə olunan fikir təzədir, orijinaldır. Poeziyada az-az rast olunan deyim-tapıntıdır - "həsrətin ata əvəzi olması" ifadəsi. Poeziyaya vurğun, poeziyaya aşına bir oxucu kimi mən belə bir uğurlu ifadənin şahidi olmamışam. Bu, Əlizadənin poetik hünəri, poetik tapıntısıdır. Bu, artıq poeziyadır, yəni görünəndə görünməyeni tapmaq, kəşf etmək və oxucuların ixtiyarına vermək!

"Şahcamal nənə" şerində şair Azərbaycan ağbırçəklərinin tipik bir nümayəndəsinin daxili-mənəvi dünyasına aparır oxucunu. Bu vəfəkeş, bu cəfəkeş ağbırçək mənəm dosdoğmaca Musa əmimin ömür-gün yoldaşı idi. Əmimin ölümündən sonra bir xeyli də yaşadı. Yalnız yaşamadı, həm də yaşatdı. Yaşatdı əmimin 5-6 əmanətini. Yaşatdı və tərbiyə etdi, ərşəyə çatdırdı onları. Yaşadı həyatı cavankən tərək edən Göyçək qızının yetim balalarını, yəni öz qız nəvələrini də. himayədar, pərəstar oldu nəvələrinə. Qoymadı ki, korluq çəksinlər. Çörək üçün, pal-paltar üçün, ağartı üçün qohum-qonşuya getsinlər. Kimsəyə möhtac olsunlar. Yurdcanlı, elcanlı böyütdü onları Şahcamal nənə. Böyütdü tərbiyəli, intizamlı, ədəb-ərkanlı. Böyütdü namuslu-vicdanlı. Əməksevərlik ruhu aşılardı onlara Şahcamal nənə. Əlizadənin bu şeirdə

suretini canladığı Şahcamal nənə elə Əlizadənin ana nənesidir. Bu qadın bu şeirdə təsvir-tərənnüm olunduğundan da uca və böyük idi, möhtəşəm və əzəmətli idi. İpək nənə, çiçək nənə idi Şahcamal nənə. Nənələrin şahı idi, nəvələrinin pənəhi idi Şahcamal nənə:

Sinəmdə döyünən ürək anamın, -
Ömrü qısa, ətri çiçək anamın.
Yeri boş qalmadı Göyçək anamın,
Anamın anası Şahcamal nənə.

Əlizadənin tərənnümündə nənələrin xasıdır, həyatın mənasıdır, zamanın aynasıdır, bir ona dünyasıdır Şahcamal nənə - təpədedən-dırnağa cah-cəlal nənə:

Qalmanın bircə an dərdir-sərinə,
Kəsib boğazından yedirdin mənə.
Yaşatdın o yetim nəvələrinə,
Bir ana dünyası Şahcamal nənə.

Əlizadə poeziyanın əbədi və özəli mövzusu sevgi-məhəbbətdən də yan keçmir. Şairin şeirlərində qanadlı sözlərə, söz birləşmələrinə, misra və beytlərə hopan (hopdurulan) məhəbbət elə-belə, yüngül bir duyğu, öteri bir hiss deyil. Bu məhəbbət insanı, xüsusən gəncləri təmizliyə, saflığa, ucalığa çağıran mənəvi qüvvədir, yenilməz-əyilməz qüdrətdir. Elə bir gücdür ki, o, ömrə bəxtiyarlıq, vəfadarlıq, sevinc və şadyanılıq, ümid və təsəlli gətirir və bu məhəbbət bəzən də insanı özündən, dünyadan küsdürür, həsrətlərdə yandırır-yaxır:

Küsmək bizə gəldi baha,
Yetər, gülüm, qayıt daha.
Birlikdə gedək sabaha,
Həsrətinlə yaşayırım (səh.102)

Əlizadə oxucunu məhəbbətə, sədəqətə çağırır "Peşiman-peşiman", "Həsrətinlə yaşayırım", "Yoluma çıxma", "Görüş yeri", "Üreyimi", "Məcnun dəyanəti"... şeirlərinin hər biri üçün özünə xas ifadə tərzini, forma tapır və üreyinin ən dəruni hissələrini zərif və gözənlilməz obrazlarla oxucularına çatdırır. Bu çatdırmada peşmanlıq da var, xəyanət də, nəzərə çarpır inadkarlıq da!

...Axitmə gəl göz yaşımı,
Atdım ömürlük daşını.
Xatirələr yaddaşımı
Saxla peşiman-peşiman (səh.95)

... Bəs aşiqin suçu nəymiş? -
Xəyanətin qəddin əymiş.
Demə eşqin dilindəymiş
Məni gözləmə, gözləmə (səh.96)

Gözü nur saçsa da bir səhər kimi,

Həsrət boğur mənə bir qəhər kimi.
Gəziyəm dalınca dərbədə kimi
Hər yerdə izini axtarıram mən (səh.97)

Şair Əlizadə Cənub bölgəsinin bir sıra yaşayış məntəqələrini: Lənkəranı, Limanı, Qızılağacı böyük Azərbaycanın bir parçası kimi poeziyanın tərənnüm obyektinə çəkir, adlarını çəkdiyi bu doğma yurd adlarının hər birinə şeir də həsr edir. Amma bu şeirlərdə nə Lənkəranı, nə Qızılağacın, nə Limanı özəllikləri, uğur və uğursuzluqları barədə bir kəlmə belə yoxdur - sanki nöqsansızdır, problemsizdir, yağ-bal içindədir yurdun bu dilbər guşələri. Halbuki bu məkanlar boğazacan sosial burulğanlar mənəgənəsindədir. Müstəqilliyimizin 30 illik var olması bu yerlərdən səsiz-səmirsiz ötüşüb elə bil. Və bu şeirləri oxuyan oxucu nə Limanın, nə də Qızılağacın əsl simasını görə bilir. Hər üç şeri ("Lənkəran" nisbətən istisnadır, çünki orda qəhrəman Həzrinin və Baloqlanın adları keçir asanlıqla) "Boladi", "Nərimanabad" və s. adlandırmaq olar.

Bir yaşıl ağacam, gövdəsi səndə,
Bir sısqa bulağam, çeşməsi səndə.
Ərköyün övladam, sevgisi səndə,
Nurlu çıraqımsan, Limanım mənəm. (səh.62)

Bu ürək ovlayan, ruh təzələyən lirik parça şairin "Liman" şerindədir. Bəndin sonundakı "Limanım mənəm" təkrir-epiforunu asanlıqla bu və ya digər coğrafi məkanla əvəzləmək mümkündür.

"Vətən, sevgim mənəm" kitabında poetik səviyyəsi yüksək şeirlər çoxdur. Hiss olunur ki, həmin şeirlər ("Odlar yudu", "Peşiman-peşiman", "Məni gözləmə", "Görüş yeri", "Nəvələr", "Yoluma çıxma", "Paxıl adam"... müəllifin ilhamlı çağlarının, poetik ovqatının pik həddə qal-

xmasının bədii ifadəsi, bədii görşənisləridir. Bu şeirlərdə dil axıcıdır - ahəngdardır, fikir məzmunu poetik məzmunla üst-üstə düşüb, biri digərini tamamlayır.

Təəssüf ki, kitabda yer olan bəzi şeirlər ("Erməni", "Məşəl", "Məcnun dəyanəti", "Müharibə olmasa...") Əlizadənin yuxarıdakı abzasda adını çəkdiyim şeirlərlə bədii yarışa girə bilmir və bu şeirlərdə poeziya odu sönükdür, dəruni şair səsi eşidilmir, hiss və duyğuların poeziyası üreklərə yol tapmır və s.

Oxucu kitabda Əlizadənin nəsr yaradıcılığının bəzi nümunələri ilə də tanış olmaq imkanı əldə edir. Bu nümunələr "Şuşa qartalı" hekayəsindən, silsilə lətifələrdən, Qarabağ uğrunda qəhrəmancasına vuruşan qazi və veteranların, ölməzlik zirvəsinə ucalan şəhid əsgər və zabitlərimizin parlaq obrazlarını əks etdirən publisistik yazılardan ibarətdir.

Mən Əlizadəyəm, səninlə şadam,
Kiməsə yaxınam, kiməsə yadam.
Özüm də bilmirəm necə övladam? -
Səndə qalacağımı izim, Lənkəran?!(səh.58)

Göründüyü kimi, Əlizadə narahatdır - nigərindir öz sabahından, öz gələcək taleyindən. Bu, təbiidir. Ancaq o bir həqiqəti bilməlidir ki, Əlizadə həm özünün idman ömürlüyü, həm də poeziyada atdığı uğurlu addımları ilə çoxdan, lap çoxdan qazanıb hafizələrdə yaşamaq haqqı, nə boksor Əlizadəni, nə də şair Əlizadəni unutmaz əsla milləti-xalqı. Mən isə Əlizadəyə arzulayıram ki, o yaradıcılıq axtarışlarını davam etdirsən, ədəbiyyatımızdan, şeir sənətimizdən rəngarəng poeziya naxışlarını əsirgəməsin!

Musa XANBAZADƏ,
filoloq-ədəbiyyatşünas

